

INSERT YOUR PICTURE(S) IN THIS CELL

**Passende beoordeling Bestemmingsplan
Buitengebied Zuidoost**
Voortoets

Gemeente Enschede

13 augustus 2010

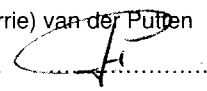

Definitief rapport

9T6140.A0

Barbarossastraat 35
Postbus 151
6500 AD Nijmegen
+31 (0)24 328 42 84 Telefoon
Fax
info@nijmegen.royalhaskoning.com E-mail
www.royalhaskoning.com Internet
Arnhem 09122561 KvK

Documenttitel Passende beoordeling Bestemmingsplan
Buitengebied Zuidoost
Voortoets
Verkorte documenttitel Voortoets passende beoordeling
Status Definitief rapport
Datum 13 augustus 2010
Projectnaam Plan-m.e.r. BP Buitengebied, gemeente
Enschede
Projectnummer 9T6140.A0
Opdrachtgever Gemeente Enschede
Referentie 9T6140.A0/R005/500613/Nijm

Auteur(s) Francine van der Loop
Collegiale toets Drs. H.C.N. (Harrie) van der Putten
Datum/paraaf 13-08-10
Vrijgegeven door Ir. F. (Frank) Legters
Datum/paraaf 13-08-10

INHOUDSOPGAVE

	Blz.	
1	INLEIDING	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Doel	1
1.3	Leeswijzer	1
2	WETTELIJK KADER	2
2.1	Natuurbeschermingswet 1998	2
2.2	Ammoniakbeleid	5
2.2.1	Inleiding	5
2.2.2	Landelijk ammoniakbeleid	5
2.2.3	Provinciaal ammoniakbeleid	5
3	NATURA 2000-GEBIEDEN	7
3.1	Inleiding	7
3.2	Aamsveen	7
3.3	Buurserzand en Haaksbergerveen	11
3.4	Witte Veen	12
3.5	Dinkelland	14
3.6	Lonnekermeer	15
3.7	Landgoederen Oldenzaal	17
4	TOEGESTANE ONTWIKKELINGEN	21
4.1	Landbouw	21
4.2	Recreatie	24
5	EFFECTEN	25
5.1	Inleiding	25
5.2	Landbouw	25
5.3	Recreatie	27
6	CONCLUSIES	29
7	REFERENTIES	31

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

De gemeente Enschede is bezig met een herziening van het bestemmingsplan buitengebied, in eerste instantie is deelgebied 1 opgepakt (het gebied ten zuiden en oosten van de bebouwde kom). De herziening van het gehele bestemmingsplan is in principe conserverend van aard.

Vanuit de natuurwet- en regelgeving, worden eisen gesteld aan ingrepen in het landschap. Eventuele effecten op beschermde dier- of plantensoorten en beschermde gebieden dienen onderzocht te worden, zo ook bij het maken van een bestemmingsplan. Indien een negatief effect op beschermde soorten of gebieden optreedt (en deze niet door het treffen van mitigerende maatregelen ongedaan gemaakt kunnen worden), dient voor de uiteindelijke ingreep (de bouwfase) een ontheffing of vergunning te worden aangevraagd bij het betreffende bevoegde gezag (Ministerie van LNV of provincie). In het kader van een bestemmingsplan of een wijziging van een bestemmingsplan kan geen ontheffing of vergunning worden verleend. Er moet in deze fase van de planvorming al wel rekening worden gehouden met eventuele effecten in de uitvoeringsfase. De uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan dient te worden aangetoond. Dit betekent dat er op voorhand geen redenen zijn dat kan worden aangenomen dat een ontheffing of vergunning niet verleend kan worden.

Het Natura 2000-gebied Aamsveen maakt onderdeel van het bestemmingsplangebied. Daarnaast ligt een aantal Natura 2000-gebieden in de directe omgeving: Buurserzand, Haaksbergerveen, Witte Veen, Dinkelland, Lonnekermeer, landgoederen Oldenzaal, Graeser Venn - Gut Moorhof, Wacholderheide Hörsteloe en Schwatten Gatt. Onderzocht moet worden of de ontwikkelingen die mogelijk worden gemaakt binnen het bestemmingsplan effect kunnen hebben op deze gebieden.

1.2 Doel

Het doel van deze voortoets is om zicht te geven op de kans van een significant negatief effect van het bestemmingsplan buitengebied voor deelgebied 1 op één van bovengenoemde Natura 2000-gebieden. Dit wordt gedaan door de ontwikkelingen waarin het bestemmingsplan voorziet te vergelijken met de gevoeligheden van de beschermde natuurwaarden in de betreffende Natura-2000 gebieden.

1.3 Leeswijzer

De voortoets bestaat uit meerdere onderdelen. In hoofdstuk 2 worden de relevante beleidsinstrumenten toegelicht: de Natuurbeschermingswet en het provinciaal ammoniakbeleid. Hoofdstuk 3 beschrijft de Natura 2000-gebieden, de bijbehorende instandhoudingdoelen en verstoringfactoren waarvoor ze gevoelig zijn. Hoofdstuk 4 geeft een beschrijving van ontwikkelingen die het bestemmingsplan buitengebied mogelijk maakt. In hoofdstuk 5 wordt voor deze ontwikkelingen bekeken of ze al dan niet een (significant) effect kunnen hebben op de instandhoudingdoelen van de Natura 2000-gebieden. Hoofdstuk 6 geeft de conclusie van de voortoets en bepaald hoe de verdere procedure doorlopen dient te worden.

2 WETTELIJK KADER

2.1 Natuurbeschermingswet 1998

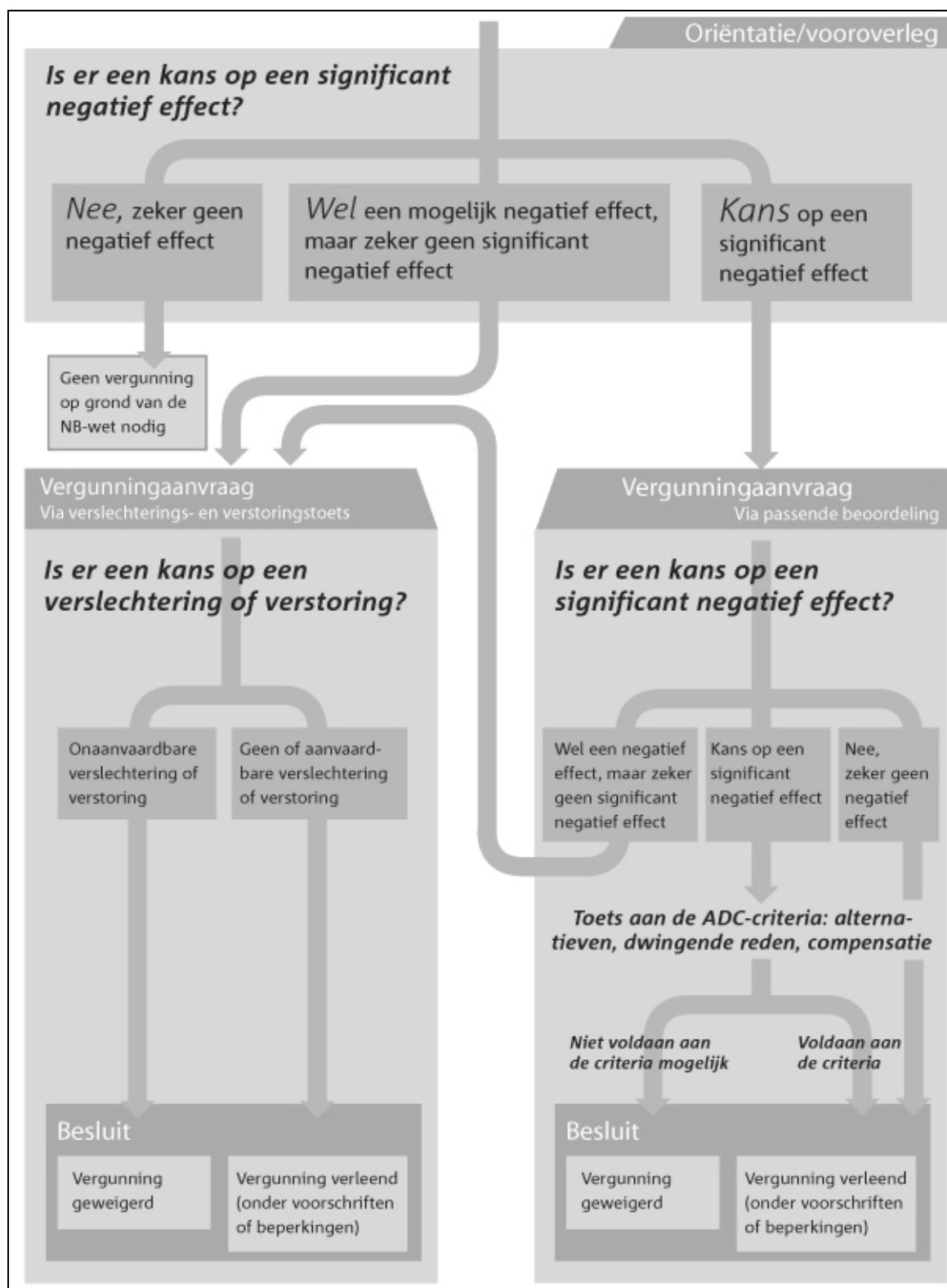
Op 1 oktober 2005 is de nieuwe Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. Deze wet is een wijziging op de eerdere Natuurbeschermingswet 1998 waardoor ook internationale verplichtingen uit Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn en diverse verdragen (bijvoorbeeld het Verdrag van Ramsar betreffende de bescherming van wetlands) in de nationale regelgeving zijn verankerd.

Het merendeel van de beschermde gebieden bestaat uit gebieden die zijn aangewezen of aangemeld voor de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn, de "Natura 2000-gebieden". Voor elk Natura 2000-gebied is een aanwijzingsbesluit opgesteld waarin is opgenomen voor welke soorten en/ of habitattypen het betreffende gebied van belang is. Aan de hand van deze aanwijzingsbesluiten worden instandhoudingsdoelstellingen (IHD) gedefinieerd. Deze beschrijven per soort en/ of habitatype wat de doelen zijn om de natuurwaarden in een "gunstige staat van instandhouding" te brengen en/ of te behouden. In een beheerplan moet vervolgens aangegeven worden hoe deze doelen in ruimte en tijd gerealiseerd worden en wat de beoogde resultaten in samenhang met het bestaande gebruik zijn. De beheerplannen voor de relevante Natura 2000 gebieden voor dit bestemmingsplan zijn nog niet afgerond. De provincie Overijssel is momenteel bezig met de uitwerking van beheerplannen voor 8 natura-2000 gebieden uit deze provincie, waaronder twee gebieden relevant voor dit bestemmingsplan (Dinkelland en Buurserzand/ Haaksbergerveen) . Met de resterende beheerplannen wordt begin volgend jaar gestart.

Van nieuwe activiteiten in de vorm van projecten en/ of plannen die in of rondom een Natura 2000-gebied plaatsvinden, moet getoetst worden of deze mogelijk negatieve effecten hebben op de soorten en/ of habitattypen en daarmee ingaan tegen de instandhoudingsdoelstellingen. In de richtlijn is een expliciet toetsingskader opgenomen die kan worden uitgesplitst in een aantal vragen (zie afbeelding 1).

Abbeelding 1. Schematisering habitattoets (uit: Ministerie van LNV, 2005)

1. Zal het project of plan significante effecten hebben op de beschermde natuurwaarden op basis waarvan het gebied als Natura 2000 is aangewezen?
 NEE ⇨ Project of plan is niet in strijd met de eisen van de Natuurbeschermingswet 1998;
 JA ⇨ Vraag 2.
2. Zijn er reeds omstandigheden in of nabij het plan- of projectgebied aanwezig die deze significante effecten kunnen wegnemen of verzachten, zodat de te beschermen natuurwaarden niet negatief beïnvloed worden?
 JA ⇨ Project of plan is niet in strijd met de eisen van de Natuurbeschermingswet 1998;
 NEE ⇨ Vraag 3.
3. Bij afwezigheid van verzachtende omstandigheden: zijn er alternatieven aanwezig (qua projectlocatie- of uitvoering) waarmee de significante effecten niet of in mindere mate zullen optreden?
 JA⇨ Project of plan is in strijd met de eisen van de Natuurbeschermingswet 1998, tenzij projectopzet wordt aangepast;
 NEE ⇨ Vraag 4.
4. Bij afwezigheid van alternatieven: zijn er, ter rechtvaardiging van de te verwachten significante effecten op de te beschermen natuurwaarden dwingende redenen van groot openbaar belang met het project gemoeid?
 JA ⇨ Vraag 5;
 NEE ⇨ Project of plan is in strijd met de eisen van de Natuurbeschermingswet 1998.
5. Bij aanwezigheid van een groot openbaar belang: op welke wijze zal de negatieve beïnvloeding gecompenseerd worden?

Het toetsingstraject is schematisch weergegeven in figuur 1.1. De verschillende toetsen worden hieronder besproken.

Voortoets (of oriëntatiefase)

De eerste stap in de habitattoets betreft de vraag of de voorgenomen activiteit mogelijk negatieve effecten heeft voor de beschermde natuurwaarden. Indien negatieve effecten zijn uit te sluiten, is de habitattoets voltooid en kan het project of plan worden voortgezet. Wanneer negatieve effecten niet zijn uit te sluiten, is voor de voortgang van het project een vergunning noodzakelijk. Bij de vergunningaanvraag moet nagegaan worden of de effecten al dan niet van significant negatieve betekenis zijn voor de gunstige staat van instandhouding van de populatie.

Verslechterings- en verstoringstoets

Indien significante effecten zijn uit te sluiten voldoet een verslechterings- of verstoringstoets. Hierbij wordt nagegaan of de verwachte verslechtering of verstoring gezien de instandhoudingsdoelstellingen aanvaardbaar zijn. Veelal hebben aanvaardbare niet significante effecten betrekking op tijdelijke en/ of kleinschalige ingrepen en wordt (onder bepaalde voorwaarden) een vergunning verleend.

Passende beoordeling

Permanente en grootschalige ingrepen hebben mogelijk wel een significant negatief effect. Een vergunning wordt dan alleen verleend indien voldaan wordt aan drie criteria: er is geen volwaardig alternatief (bijvoorbeeld in de vorm van uitvoering of locatie), het plan of project kent een dwingende reden van groot openbaar belang (bijvoorbeeld veiligheid) en de negatieve effecten worden vooraf gecompenseerd (bijvoorbeeld door realisatie van geschikt leefgebied elders).

2.2 Ammoniakbeleid

2.2.1 Inleiding

Omdat binnen het bestemmingsplan de landbouwkundige ontwikkeling een belangrijke activiteit vormt vastleggen en tevens sprake is van gevoelige gebieden die kwetsbaar zijn voor ammoniakemissie wordt hieronder het overheidsbeleid ten aanzien ammoniak besproken.

2.2.2 Landelijk ammoniakbeleid

In 2007 is het Toetsingskader voor ammoniakdepositie rondom Natura 2000-gebieden opgesteld. Dit is opgesteld als "tussenoplossing" voor het toetsen van ammoniakdepositie tot het moment dat de beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden vastgesteld zijn. Belangrijk onderdeel van het toetsingskader vormde de drempelwaarde van 5 procent. Deze houdt in dat bij uitbreiding van een veehouderij de toename in stikstofdepositie op de grens van het meest nabij gelegen Natura 2000-gebied niet hoger mag zijn dan vijf procent van de kritische depositiewaarde.

Op 29 februari 2008 heeft de Raad van State negatief geadviseerd over de Ontwerp AmvB Ammoniak. Op 26 maart 2008 heeft de Raad van State een Nbw-vergunning vernietigd, omdat het Toetsingskader Ammoniak en Natura 2000 in strijd is met de Habitatrichtlijn. Totdat de beheerplannen afgerond zijn, moet daarom voor een uitbreiding of nieuwe vestiging waarbij significante effecten niet op voorhand zijn uit te sluiten, een passende beoordeling worden uitgevoerd.

Momenteel wordt ondermeer door de commissie Trojan naar oplossingen gezocht om deze toetsing te vereenvoudigen. Er wordt bijvoorbeeld onderzocht of alleen getoetst wordt aan de kritische depositiewaarden of dat er andere mogelijkheden van toetsing zijn wanneer het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen via andere wegen, bijvoorbeeld door beheermaatregelen te blijven uitvoeren, kan worden gegarandeerd.

2.2.3 Provinciaal ammoniakbeleid

Gedeputeerde staten van de provincie Overijssel hebben op 13 april jl. het "Beleidskader Natura 2000 en stikstof voor veehouderijen" vastgesteld. De provincie stelt zich op het standpunt dat er voor het gros (circa 87%) van de agrarische bedrijven nog verdere groeimogelijkheden liggen. Hierbij geldt als uitgangspunt dat gelet op de concurrentiepositie van de landbouw de natuurdoelen alleen stapsgewijs kunnen worden gerealiseerd.

N-depositie Natura2000

In 2006 bedroeg de totale N depositie op de Natura 2000-gebieden gemiddeld 2.240 mol stikstof per hectare per jaar. Ca 35% hiervan is afkomstig van bedrijven in de directe omgeving van het Natura 2000-gebied (10km zone) en het overige deel van daarbuiten (achtergrond). De bijdrage vanuit de eigen zone waarin alleen naar de landbouw is gekeken bedraagt gemiddeld 781 mol stikstof (per ha, per jaar). Hiervan is 62% afkomstig van stal- en opslagemissie en 38% hangt samen met beweiding. Naarmate de bron dichter bij de grens van het Natura 2000-gebied ligt, neemt het aandeel van de beweiding toe tot ca. 60% (Gies et al. 2008).

De provincie Overijssel is momenteel bezig met de uitwerking van de beheerplannen voor acht Natura 2000-gebieden, waaronder Dinkelland, Buurserzand en Haaksbergerveen. Met de resterende beheerplannen wordt begin 2010 gestart. Deze plannen zijn gebaseerd op het provinciale beleidskader Natura 2000 en stikstof voor veehouderij en vormen het feitelijk toetsingskader voor de vergunningverlening in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Ofwel de (landbouw)bedrijven die van invloed zijn op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied moeten voor (de uitbreiding van) hun activiteiten een ontheffing aanvragen.

Het provinciaal beleidskader heeft twee belangrijke uitgangspunten, namelijk:

1. De "juridische houdbaarheid" als toetsingskader voor de Nb-wetvergunningverlening. Hiervoor is het noodzakelijk dat de uitgewerkte aanpak de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen waarborgt en significant negatieve gevolgen ten gevolge van bestaande en nieuwe activiteiten uitsluit.
2. Ruimte voor sociaaleconomische ontwikkeling in en nabij de Natura 2000-gebieden. Het versneld doorvoeren van emissiebeperkende maatregelen is alleen mogelijk als de agrarische bedrijfssector ook voldoende ruimte heeft voor ontwikkeling en zodoende de ambities voor depositievermindering "haalbaar en betaalbaar" zijn.

3 NATURA 2000-GEBIEDEN

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk volgt een beschrijving van de Natura 2000-gebieden die in en rondom het plangebied liggen. Er wordt een globale gebiedsbeschrijving van het gebied gegeven, de instandhoudingsdoelstellingen worden benoemd en er wordt beschreven waarvoor de habitattypen en soorten gevoelig zijn. De informatie is afkomstig van de website van het LNV; de effectenindicator, het aanwijzingsbesluit en de betreffende gebiedendocumenten. In bijlage 1 is een kaart opgenomen met de ligging van de Natura 2000 gebieden ten opzichte van het plangebied. Het Aamsveen is het enige gebied dat in het plangebied ligt. Witte Veen en Buurserzand, Haaksbergerveen liggen erg dicht bij het plangebied. De andere natuurgebieden liggen op een iets grotere afstand.

3.2 Aamsveen

Globale gebiedsomschrijving

Het Aamsveen is een hoogveengebied dat ooit deel uitmaakte van een veel groter hoogveencomplex, dat zich ook over de grens heen uitstrekt. Het gedeelte op Nederlands grondgebied is betrekkelijk klein, maar omvat een goed ontwikkelde gradiënt van hoogveen in het oosten naar het beekdallandschap in het westen. De vegetatie verandert van hoogveen met natte heide via vochtige heide en heischrale graslanden op de overgang naar natte schraalgraslanden in het beekdal zelf. Langs de randen van het veen komen natuurlijke berkenbroekbossen voor met gagelstruweel. Het broekbos langs de beek is van een zeer gevarieerde samenstelling met soorten van rijkere bodems.

Toetsingskader

Het Aamsveen is aangewezen voor zes habitattypen. In tabel 3.1 staat een samenvatting van de instandhoudingsdoelstellingen van deze habitattypen. Voor de eerste drie habitattypen (Vochtige heide, Droge heide en Heischrale graslanden) geldt een behoudsdoelstelling. Voor Herstellende hoogvenen geldt een verbeteringsdoelstelling van de kwaliteit en voor Hoogveenbossen een vergroting van het oppervlak. Voor Vochtige alluviale bossen geldt een verbetering van kwaliteit en omvang.

Het gebied is ook aangewezen voor de Kamsalamander. Voor deze soort geldt een behoudsdoelstelling zowel voor de oppervlakte als van de kwaliteit van zijn leefgebied.

Tabel 3.1 Instandhoudingsdoelstellingen Aamsveen

Habitattypen	Landelijke staat van instandhouding	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit
H4010A - Vochtige heiden (hogere zandgronden)	-	=	=
H4030 - Droge heiden	--	=	=
H6230 - *Heischrale graslanden	--	=	=
H7120 - Herstellende hoogvenen	+	=(<)	>
H91D0 - *Hoogveenbossen	-	>	=
H91E0-C Vochtige alluviale bossen		>	>
Kamsalamander	-	=	=

* betreft een prioritair habitatype. Dit betekent dat Nederland voor het instandhouden van deze typen een bijzondere verantwoordelijkheid draagt.

Gevoeligheid habitattypen en soorten

In onderstaande tabel is weergegeven voor welke storingsfactoren het gebied gevoelig is. Alle beschermde habitattypen zijn zeer gevoelig voor verzilting en, met uitzondering van Alluviale vochtige bossen, zeer gevoelig voor vermesting. De meeste habitattypen zijn ook zeer gevoelig voor verdroging. De Habitatrichtlijnsoort Kamsalamander is zeer gevoelig voor oppervlakteverlies, versnippering, verontreiniging, verdroging en bewuste verandering in soortensamenstelling

Tabel 3.2 Instandhoudingsdoelstellingen en de verstoringfactoren waar zij gevoelig voor zijn.

Storingsfactor	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Vochtige heiden	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Droge heiden	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
*Heischrale graslanden	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
*Actieve hoogvenen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Herstellende hoogvenen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
*Hoogveenbossen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
*Vochtige alluviale bossen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kamsalamander	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

- zeer gevoelig
- gevoelig
- niet gevoelig
- n.v.t.
- onbekend

1. Oppervlakteverlies	11 Verandering overstromingsfrequentie
2 Versnippering	12 Verandering dynamiek substraat
3 Verzuring	13 Verstoring door geluid
4 Vermesting	14 Verstoring door licht
5 Verzoeting	15 Verstoring door trilling
6 Verzilting	16 Optische verstoring
7 Verontreiniging	17 Verstoring door mechanische effecten
8 Verdroging	18 Verandering in populatiedynamiek
9 Vernatting	19 Bewuste verandering soortensamenstelling
10 Verandering stroomsnelheid	

3.3 Buurserzand en Haaksbergerveen

Globale gebiedsomschrijving

Het gebied Buurserzand en Haaksbergerveen bestaat uit twee deelgebieden. Het Haaksbergerveen in het zuiden is een veenputtencomplex met goed ontwikkelde gradiënten naar het omliggende zand- en (basenrijk) leemlandschap. Door vernattingsmaatregelen in het verleden zijn de nog aanwezige, met hoogveenvegetatie begroeide veenpakketten veranderd in drijftillen, die qua vegetatie sterk lijken op moerasheiden. Er is een afwisseling van veenputten en dijkes. Het Buurserzand in het noorden is een heidegebied op voormalig stuifzand. Er komen hier op uitgebreide schaal natte heidebegroeiingen voor met her en der zwakgebufferde vennen, afgewisseld met droge heide met jeneverbesstruweel.

Toetsingskader

Het Buurserzand en Haaksbergerveen is aangewezen voor zeven habitattypen en twee Habitatrichtlijnsoorten. In onderstaande tabel zijn de instandhoudingsdoelstellingen samengevat. Voor Stuifzandheiden met Struikheide, Zwakgebufferde vennen, Jeneverbesstruwelen, Atlantische hoogvenen en Herstellende hoogvenen geldt een verbeterdoelstelling voor de kwaliteit. Voor Vochtige heide, Actieve hoogvenen en hoogveenossen geldt daarnaast een verbeteropgave voor de oppervlakte. Voor de Kamsalamander en de Grote modderkruiper geldt een behoudsdoelstelling voor de oppervlakte en de kwaliteit van het leefgebied.

Tabel 3.3 Instandhoudingsdoelstellingen Buurserzand en Haaksbergerveen

Habitattypen	Landelijke staat van instandhouding	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit
H2310 - Stuifzandheiden met struikheide	--	>	>
H3130 - Zwakgebufferde vennen	-	=	>
H4010A - Vochtige heiden (hogere zandgronden)	-	>	=
H5130 - Jeneverbesstruwelen	-	=	>
H7110A - *Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap)	--	>	>
H7120 - Herstellende hoogvenen	+	=($<$)	>
H91D0 - *Hoogveenbossen	-	>	=
Grote modderkruiper	-	=	=
Kamsalamander	-	=	=

* betreft een prioritair habitatype. Dit betekent dat Nederland voor het instandhouden van deze typen een bijzondere verantwoordelijkheid draagt.

Gevoeligheid habitattypen en soorten

In tabel 3.4 is weergegeven voor welke storingsfactoren het gebied gevoelig is. Alle beschermde habitattypen zijn zeer gevoelig voor verzilting en, met uitzondering van de Jeneverbesstruwelen, zeer gevoelig voor vermessing. De beschermde soorten zijn zeer gevoelig voor oppervlakteverlies, versnippering, verontreiniging, verdroging, verstoring door mechanische effecten en bewuste verandering in soortensamenstelling.

Tabel 3.4 Instandhoudingsdoelstellingen van het Buurserzand en Haaksbergerveen en de verstoringfactoren waar zij gevoelig voor zijn.

Storingsfactor	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Stuifzandheiden met struikhei	gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	zeer gevoelig	niet gevoelig	zeer gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	zeer gevoelig	gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig
Zwakgebufferde vennen	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	zeer gevoelig	gevoelig	zeer gevoelig	niet gevoelig	niet gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig
Vochtige heiden	gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	zeer gevoelig	niet gevoelig	zeer gevoelig	gevoelig	zeer gevoelig	niet gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig
Jeneverbesstruwelen	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	zeer gevoelig	gevoelig	zeer gevoelig	niet gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig
*Actieve hoogvenen	gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	zeer gevoelig	niet gevoelig	zeer gevoelig	gevoelig	zeer gevoelig	niet gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig
Herstellende hoogvenen	gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	zeer gevoelig	niet gevoelig	zeer gevoelig	gevoelig	zeer gevoelig	niet gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig
*Hoogveenbossen	gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	zeer gevoelig	niet gevoelig	zeer gevoelig	gevoelig	zeer gevoelig	niet gevoelig	gevoelig	gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig
Grote modderkruiper	zeer gevoelig	zeer gevoelig	niet gevoelig	gevoelig	n.v.t.	gevoelig	zeer gevoelig	zeer gevoelig	niet gevoelig	zeer gevoelig	gevoelig	gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	zeer gevoelig	zeer gevoelig
Kamsalamander	zeer gevoelig	zeer gevoelig	niet gevoelig	gevoelig	n.v.t.	gevoelig	zeer gevoelig	zeer gevoelig	niet gevoelig	n.v.t.	gevoelig	niet gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	gevoelig	zeer gevoelig

■ zeer gevoelig
■ gevoelig
■ niet gevoelig
x n.v.t.

1. Oppervlakteverlies
2. Versnippering
3. Verzuring
4. Vermesting
5. Verzoeting
6. Verzilting
7. Verontreiniging
8. Verdroging
9. Vernatting
10. Verandering stroomsnelheid

11. Verandering overstromingsfrequentie
12. Verandering dynamiek substraat
13. Verstoring door geluid
14. Verstoring door licht
15. Verstoring door trilling
16. Optische verstoring
17. Verstoring door mechanische effecten
18. Verandering in populatiedynamiek
19. Bewuste verandering soortensamenstelling

3.4 Witte Veen

Globale gebiedsomschrijving

Het Witte Veen met het Duitse Witte Venn is een vrij klein en ondiep voormalig hoogveen (komveen) dat vooral van belang is vanwege een hoogveenrestant met vochtige heide en enkele vennen. Een groot deel van het gebied is in de 20ste eeuw ontgonnen, in het niet ontgonnen deel is veel bos opgeslagen. Door inrichtingsmaatregelen wordt geprobeerd de kwaliteit van het gebied te vergroten en uiteindelijk ook herstel van het hoogveen te bereiken.

Toetsingskader

Het Witte Veen is aangewezen voor zeven habitattypen en één Habitatrichtlijnsoort. In onderstaande tabel zijn de instandhoudingsdoelstellingen samengevat. Voor zwakgebufferde vennen, Vochtige heide, Atlantische hoogvenen en herstellende hoogvenen geldt een verbeterdoelstelling. Voor Atlantische hoogvenen geldt daarnaast een verbeteropgave voor de oppervlakte. Voor de Kamsalamander geldt een verbeteropgave voor de kwaliteit van zijn leefgebied en een behoudsdoelstelling voor de oppervlakte van zijn leefgebied.

Tabel 3.5 Instandhoudingsdoelstellingen Witte veen

Habitattypen	Landelijke staat van instandhouding	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit
H3130 - Zwakgebufferde Vennen	-	=	>
H3160 - Zure vennen	-	=	=
H4010A - Vochtige heiden (hogere zandgronden)	-	=	>
H4030 - Droge heiden	--	=	=
H7110A - *Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap)	--	>	>
H7120 - Herstellende hoogvenen	+	= (<)	>
H91D0 *Hoogveenbossen	-	=	=
Kamsalamander	-	=	>

* betreft een prioritair habitatype. Dit betekent dat Nederland voor het instandhouden van deze typen een bijzondere verantwoordelijkheid draagt.

Gevoeligheid habitattypen en soorten

In onderstaande tabel is weergegeven voor welke storingsfactoren het gebied gevoelig is. Alle beschermde habitattypen zijn zeer gevoelig voor verzilting en, met uitzondering van Zwak gebufferde vennen en Zure vennen, zeer gevoelig voor vermessing. Met uitzondering van de Droge heide zijn ook alle habitattypen zijn zeer gevoelig voor verdroging. De Habitatrichtlijnsoort, de Kamsalamander, is zeer gevoelig voor oppervlakteverlies, versnippering, verontreiniging, verdroging en veranderingen in soortensamenstelling.

Tabel 3.6 Instandhoudingsdoelstellingen van het Witte veen en de verstoringfactoren waar zij gevoelig voor zijn.

Storingsfactor	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
Zwakgebufferde vennen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Zure vennen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Vochtige heiden	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Droge heiden	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
*Actieve hoogvenen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Herstellende hoogvenen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
*Hoogveenbossen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kamsalamander	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

■ zeer gevoelig

■ gevoelig

■ niet gevoelig

■ n.v.t.

... onbekend

1. Oppervlakteverlies

2. Versnippering

3. Verzuring

4. Vermesting

5. Verzoeting

6. Verzilting

7. Verontreiniging

8. Verdroging

9. Vernatting

10. Verandering stroomsnelheid

11. Verandering overstromingsfrequentie

12. Verandering dynamiek substraat

13. Verstoring door geluid

14. Verstoring door licht

15. Verstoring door trilling

16. Optische verstoring

17. Verstoring door mechanische effecten

18. Verandering in populatiedynamiek

19. Bewuste verandering soortensamenstelling

3.5 Dinkelland

Globale gebiedsomschrijving

Het gebied Dinkelland bestaat uit het beekdal van de Dinkel met een aantal zijbeken, waaronder het oostelijk deel van het beekdal van de Snoeijinksbeek, en een drietal gevarieerde heideterreinen langs de Puntbeek en Rammelbeek, te weten Punthuizen, Stroothuizen en het Beuninger Achterveld. De Dinkel is een kleine laaglandrivier. Bovenstrooms van de aftakking van het Omleidingskanaal heeft de Dinkel een vrij natuurlijke hydrodynamiek. Benedenstrooms van deze aftakking is de hydrodynamiek sterk gereguleerd. Landschappelijk is het een gaaf beekdal, gekenmerkt door hoogteverschillen, houtwallen, bossen en vochtige en schrale graslanden en heideterreinen. De losliggende delen nabij Punthuizen bestaan uit vochtige en droge heide en heischrale graslanden en blauwgraslanden, afgewisseld met bosjes.

Toetsingskader

Het gebied Dinkelland is aangewezen voor acht habitattypen en één Habitatrichtlijnsoort. In onderstaande tabel zijn de instandhoudingsdoelstellingen samengevat. Voor Zwakgebufferde vennen, Vochtige heide, Stroomdalgraslanden en Blauwgraslanden geldt een verbeterdoelstelling voor de kwaliteit. Voor Droge heide, Stroomdalgraslanden en Blauwgraslanden geldt daarnaast een verbeteropgave voor de oppervlakte. Voor de Rivierdonderpad geldt een verbeteropgave voor de kwaliteit van zijn leefgebied en een behoudsdoelstelling voor de oppervlakte van zijn leefgebied.

Tabel 3.7 Instandhoudingsdoelstellingen Dinkelland

Habitattypen	Landelijke staat van instandhouding	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit
H3130 - Zwakgebufferde Vennen	-	=	>
H4010A - Vochtige heiden (hogere zandgronden)	-	=	>
H4030 - Droge heiden	--	>	=
H6120 - *Stroomdalgraslanden	--	>	>
H6230 - *Heischrale graslanden	--	==	==
H6410 - Blauwgraslanden	--	>	>
H7150 - Pioniervegetaties met snavelbiezen	--	=	=
H91E0C - *Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidend)	-	=	=
Rivierdonderpad	-	=	=

* betreft een prioritair habitatype. Dit betekent dat Nederland voor het instandhouden van deze typen een bijzondere verantwoordelijkheid draagt.

Gevoeligheid habitattypen en soorten

In onderstaande tabel is weergegeven voor welke storingsfactoren het gebied gevoelig is. Alle beschermde habitattypen zijn zeer gevoelig voor verzilting.

De Stroomdalgraslanden zijn zeer gevoelig voor verzuring. Vochtige heide, Droge heide en Blauwgraslanden zijn zeer gevoelig voor vermesting. Zwak gebufferde vennen en Vochtige heide zijn zeer gevoelig voor verdroging en Droge heide en Heischrale graslanden zijn zeer gevoelig voor vernatting. De Habitatrichtlijnsoort de Rivierdonderpad, is zeer gevoelig voor oppervlakteverlies, versnippering, verontreiniging, verdroging, verstoring door mechanische effecten en bewuste verandering in soortensamenstelling.

Tabel 3.8 Instandhoudingsdoelstellingen van het Dinkelland en de verstoringfactoren waar zij gevoelig voor zijn.

Storingsfactor	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
Zwakgebufferde vennen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Vochtige heiden	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Droge heiden	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
*Stroomdalgraslanden	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
*Heischrale graslanden	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Blauwgraslanden	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Pioniervegetaties met snavelbiezen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
*Vochtige alluviale bossen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Rivierdonderpad	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

■ zeer gevoelig
■ gevoelig
■ niet gevoelig

1. Oppervlakteverlies
2. Versnippering
3. Verzuring
4. Vermesting
5. Verzoeting
6. Verzilting
7. Verontreiniging
8. Verdroging
9. Vernatting
10. Verandering stroomsnelheid

11. Verandering overstromingsfrequentie
12. Verandering dynamiek substraat
13. Verstoring door geluid
14. Verstoring door licht
15. Verstoring door trilling
16. Optische verstoring
17. Verstoring door mechanische effecten
18. Verandering in populatiedynamiek
19. Bewuste verandering soortensamenstelling

3.6 Lonnekermeer

Globale gebiedsomschrijving

Het Lonnekermeer is een relatief jong landgoed waar een tweetal gegraven waterplassen in liggen. Deze oligotrofe tot mesotrofe meren herbergen zeldzame pionierbegroeiingen. Naast het landgoed beslaat het gebied ook het aangrenzende 'De Wildernis', een kleinschalig beekdallandschap met vochtige en droge heiden, heischrale graslanden, blauwgraslanden en dotterbloemhooiland. Aan de oostzijde zijn heideveldjes te vinden.

Toetsingskader

Het Lonnekermeer is aangewezen voor zes habitattypen en één Habitatrictlijnsoort. In onderstaande tabel zijn de instandhoudingsdoelstellingen samengevat. Voor zwakgebufferde vennen en Droge heide geldt een verbeterdoelstelling voor de kwaliteit. Voor Droge heide en Stroomdalgraslanden geldt een verbeteropgave voor de oppervlakte. Voor de Gevlekte witsnuitlibel geldt een behoudsdoelstelling voor de kwaliteit en de oppervlakte van zijn leefgebied.

Tabel 3.9 Instandhoudingsdoelstellingen Lonkermeer

Habitattypen	Landelijke staat van instandhouding	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit
H3130 - Zwakgebufferde Vennen	-	=	>
H3160 - Zure vennen	-	=	=
H4010A - Vochtige heiden (hogere zandgronden)	-	=	=
H4030 - Droge heiden	--	>	>
H6230 - *Heischrale graslanden	--	==	==
H6410 - Blauwgraslanden	--	=	=
H1042 Gevlekte witsnuitlibel	--	=	=

* betreft een prioritaire soort of habitatype. Dit betekent dat Nederland voor het instandhouden van deze typen een bijzondere verantwoordelijkheid draagt.

Gevoeligheid habitattypen en soorten

In onderstaande tabel is weergegeven voor welke storingsfactoren het gebied gevoelig is. Alle beschermde habitattypen zijn zeer gevoelig voor verzilting.

Vochtige heide, Droge heide en Blauwgraslanden zijn zeer gevoelig voor vermesting. Zwak gebufferde vennen, Zure vennen en Vochtige heide zijn zeer gevoelig voor verdroging en Droge heide en Heischrale graslanden zijn zeer gevoelig voor vernatting. De Habitatrichtlijnsoort, de Gevlekte witsnuitlibel is zeer gevoelig voor oppervlakteverlies, verzuring, verzilting en verdroging.

Tabel 3.10 Instandhoudingsdoelstellingen van het Lonkermeer en de verstoringsfactoren waar zij gevoelig voor zijn.

Storingsfactor	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
Zwakgebufferde vennen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Zure vennen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Vochtige heiden	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Droge heiden	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
*Heischrale graslanden	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Blauwgraslanden	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Gevlekte witsnuitlibel	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

■ zeer gevoelig
 ■ gevoelig
 ■ niet gevoelig

- 1. Oppervlakteverlies
- 2. Versnippering
- 3. Verzuring
- 4. Vermesting
- 5. Verzoeting
- 6. Verzilting
- 7. Verontreiniging
- 8. Verdroging
- 9. Vernatting
- 10. Verandering stroomsnelheid

- 11. Verandering overstromingsfrequentie
- 12. Verandering dynamiek substraat
- 13. Verstoring door geluid
- 14. Verstoring door licht
- 15. Verstoring door trilling
- 16. Optische verstoring
- 17. Verstoring door mechanische effecten
- 18. Verandering in populatiedynamiek
- 19. Bewuste verandering soortensamenstelling

3.7 Landgoederen Oldenzaal

Globale gebiedsomschrijving

Het gebied Landgoederen Oldenzaal ligt aan de voet van de stuwwal van Oldenzaal tussen Oldenzaal, Losser en Lutte. Het zuidelijk deel omvat het westelijk deel van het beekdal van de Snoeijinksbeek, gekenmerkt door hoogteverschillen, houtwallen, opgaand geboomte, bossen en vochtige en schrale graslanden en heideterreinen. De bossen bestaan uit eiken-berkenbos, beuken-eikenbos, eiken-haagbeukenbos en elzen-vogelkersbos. Voorts komen doornstruwelen voor en restanten van droge rivierduingraslanden. In het gebied liggen een aantal landgoederen die bestaan uit een afwisseling van naald- en loofbos, houtwallen, weilanden en akkers. Een groot deel van het gebied bestaat uit oud beuken- en eikenbos. In Boerskotten ontspringt de Snoeijinksbeek. In het noordelijk deel ligt een heuvelachtig terrein met een afwisseling van oude loof- en naaldbossen, graslanden (waaronder dotterbloemhooilanden), houtwallen en boerderijen. Aan de voet van de Tankenberg liggen enkele bronnen.

Toetsingskader

Het gebied is aangewezen voor drie habitattypen en één Habitatrichtlijnsoort. In onderstaande tabel zijn de instandhoudingsdoelstellingen samengevat. Voor Eiken-haagbeukbossen en Oude eikenbossen geldt een verbeterdoelstelling voor de oppervlakte. Voor Oude eikenbossen geldt tevens een verbeteropgave voor de kwaliteit. Voor de Kamsalamander geldt een behoudsdoelstelling voor de kwaliteit en een verbeteropgave voor de oppervlakte van zijn leefgebied.

Tabel 3.11 Instandhoudingsdoelstellingen Landgoederen Oldenzaal

Habitattypen	Landelijke staat van instandhouding	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit
H9160A - Eiken-haagbeukenbossen (zandgronden)	--	>	=
H9190 - Oude eikenbossen□	-	>	>
H91E0C - *Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende)	-	=	=
H1166 Kamsalamander	-	>	=

* betreft een prioritair habitatype. Dit betekent dat Nederland voor het instandhouden van deze typen een bijzondere verantwoordelijkheid draagt.

Gevoeligheid habitattypen en soorten

In onderstaande tabel is weergegeven voor welke storingsfactoren het gebied gevoelig is. Alle beschermde habitattypen zijn zeer gevoelig voor verzilting.

De Oude eikenbossen zijn zeer gevoelig voor vermessing. De Vochtige alluviale bossen zijn zeer gevoelig voor verdroging. De Habitatrichtlijnsoort, de Kamsalamander, is zeer gevoelig voor oppervlakteverlies, versnippering, verontreiniging, verdroging en bewuste verandering in soortensamenstelling.

Tabel 3.12 Instandhoudingsdoelstellingen van het Landgoederen Oldenzaal en de verstoringfactoren waar zij gevoelig voor zijn.

Storingsfactor	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Eiken-haagbeukenbossen	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	zeer gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig
Oude eikenbossen	gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	zeer gevoelig	niet gevoelig	zeer gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	zeer gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig
*Vochtige alluviale bossen	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	zeer gevoelig	gevoelig	zeer gevoelig	niet gevoelig	gevoelig	gevoelig	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig
Kamsalamander	zeer gevoelig	zeer gevoelig	niet gevoelig	gevoelig	n.v.t.	gevoelig	zeer gevoelig	zeer gevoelig	niet gevoelig	n.v.t.	gevoelig	niet gevoelig	...	...	...	...	gevoelig	gevoelig	zeer gevoelig

- zeer gevoelig
- gevoelig
- niet gevoelig
- n.v.t. n.v.t.
- ... onbekend

- 1. Oppervlakteverlies
- 2. Versnippering
- 3. Verzuring
- 4. Vermesting
- 5. Verzoeting
- 6. Verzilting
- 7. Verontreiniging
- 8. Verdroging
- 9. Vernatting
- 10. Verandering stroomsnelheid

- 11. Verandering overstromingsfrequentie
- 12. Verandering dynamiek substraat
- 13. Verstoring door geluid
- 14. Verstoring door licht
- 15. Verstoring door trilling
- 16. Optische verstoring
- 17. Verstoring door mechanische effecten
- 18. Verandering in populatiedynamiek
- 19. Bewuste verandering soortensamenstelling

Duitse Natura 2000-gebieden

Naast de Nederlandse Natura 2000-gebieden in het buitengebied Enschede liggen ook enkele Duitse Natura 2000-gebieden op minder dan 5 km van de grens met Nederland. Vooral nog kan niet worden uitgesloten dat ook deze gebieden nadelige gevolgen ondervinden van de ontwikkelingen in het buitengebied Enschede. Het gaat om de volgende gebieden:

Tabel 3.13. Natura 2000 gebieden in Duitsland ter hoogte van Enschede

Naam	Grootte (ha)	Coördinaten	Afstand tot grens (km)*
Amtsvenn und Hündfelder Moor	895	6° 57' 44" 52° 9' 50"	2,02
Graeser Venn - Gut Moorhof	78	6° 59' 27" 52° 9' 15"	4,04
Wacholderheide Hörsteloe	9	6° 54' 37" 52° 5' 54"	4,33
Schwatten Gatt	61	6° 51' 56" 52° 5' 5"	4,02

* De afstand tussen de grens met Duitsland en de opgegeven coördinaten.

Amtsvenn und Hündfelder Moor

Dit Natura 2000-gebied bestaat uit voormalig hoogveen met resten van veen- en heidevegetatie en vormt de voortzetting van het Aamsveen in Duitsland. In het gebied

komt de Duitse Habitatrichtlijnsoort kamsalamander voor. Andere belangrijke soorten zijn de boomkikker, noordse witsnuitlibel, rouwmantel, heikikker en adder.

Graeser Venn - Gut Moorhof

Dit gebied bestaat uit veen en vochtige heiden. Belangrijke soorten zijn lavendelhei, veenbes, ronde zonedauw, witte snavelbies, trekkrus, kruipwilg, boomkikker, heikikker en adder.

Wacholderheide Hörsteloe

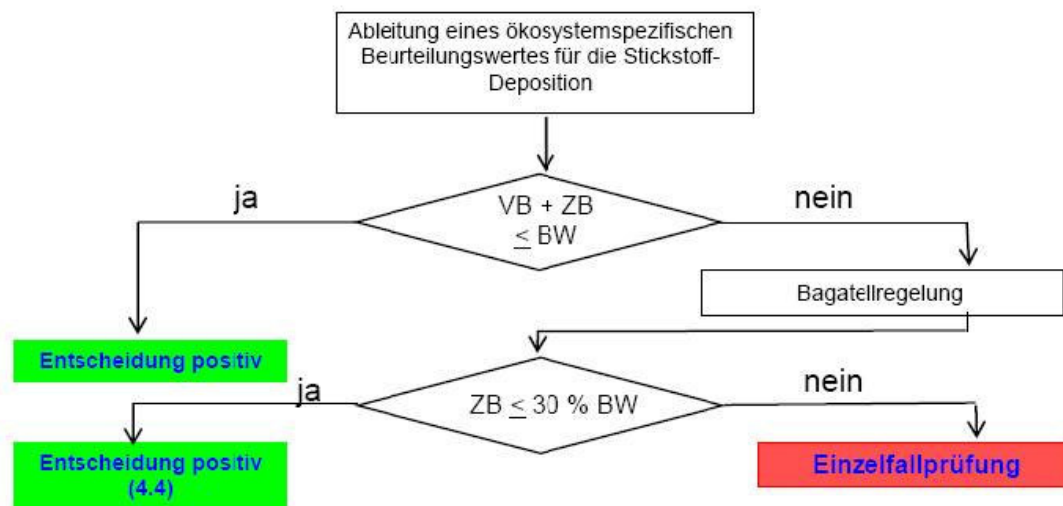
Het gebied bestaat uit voedselarme veen en heide, omgeven door fragmenten eikenberkenbos. Belangrijke soorten zijn buntgras, stekelbrem, waterviolier en wateraardbei.

Schwatten Gatt

Dit gebied bestaat uit vochtige heide, overgangs- en herstellend hoogveen, vennen met verlandingsvegetaties en aangrenzende naaldbossen. Belangrijke soorten zijn kleine zonedauw, veenpluis, trekkrus, witte en bruine snavelbies, schildereprijs, stekelbrem en das.

Toetsingskader

De Duitse systematiek inzake de beoordeling van stikstofdepositie is beschreven in het 'Arbeitskreis Ermittlung und Bewertung von Stickstoffeinträgen' uit 2006. Een samenvatting wordt gegeven door Gies et al. (2007). Bij de beoordeling wordt in eerste instantie gekeken of de bestaande depositie plus de verwachte toename kleiner of groter is dan een kritische waarde. Een vergunning wordt altijd verleend indien de totale belasting kleiner is dan de kritische waarde. Indien de belasting boven de kritische waarde komt, kan alsnog een vergunning worden verleend mits de toename in depositie kleiner is dan 30% van de kritische waarde. Bij een overschrijding van de 30% waarde wordt een vergunning geweigerd. De Duitse systematiek staat samengevat in Figuur 2.1.

Afbeelding 2. Toetsingskader stikstofdepositie in Duitsland. Bron: Gies et al. (2007)

Als kritische waarde wordt in Duitsland de "critical load" gebruikt. Deze critical loads zijn in 2002 vastgesteld tijdens een Expert Workshop in Berne, Zwitserland, georganiseerd door de Swiss Agency for the Environment, Forests and Landscape (SAEFL 2003). De critical loads van de 'Berne lijst' worden gegeven als een bereik waarbinnen de waarde

valt. Waar precies de critical load binnen dit bereik valt, hangt af van verschillende abiotische factoren als bodemvochtigheid, kationenbeschikbaarheid van de bodem, fosforlimitatie enz. Aangezien deze parameters voor de gebieden niet bekend zijn, wordt hier van een worst-case scenario uitgegaan en de ondergrens gebruikt.

4 TOEGESTANE ONTWIKKELINGEN

De herziening van het bestemmingsplan buitengebied Zuidoost van de gemeente Enschede is conserverend van aard. Wat betreft de landbouw zijn de groeimogelijkheden beperkt. Agrarische bedrijven tot 40 nge (= de bedrijfsomvang uitgedrukt in Nederlandse grootte eenheden) worden in omvang bevroren (behoudens de mogelijkheid om de oppervlakte van bestaande agrarische bedrijfsgebouwen eenmalig uit te breiden met maximaal 100 m² per bouwvlak), bedrijven met een omvang van tussen de 40 en 70 nge hebben een bouwblok van circa een halve hectare en bij meer dan 70 nge een bouwblok van 1 tot 1½ hectare opgenomen. De invulling van de toegestane bouwblokken leidt tot een toename in het totaal aantal stuks vee binnen het plangebied. De uitbreidingsmogelijkheid geldt voor elk agrarisch bedrijf ongeacht het type (zowel melkveehouderij als varkenshouderij) en is niet afhankelijk van de ligging ten opzichte van natuurgebieden.

De bebouwingsmogelijkheden voor agrarische bedrijven kunnen niet in alle gevallen zonder meer worden gerealiseerd. Voor het vergroten van de oppervlakte van bestaande dierverblijven, de vergroting van het aantal bouwlagen, c.q. de bouw van nieuwe dierverblijven, kan slechts medewerking worden verleend met toepassing van een in het plan opgenomen ontheffingsbepaling. Van deze ontheffingsbepaling kan – blijkens de redactie ervan – slechts gebruik worden gemaakt in de situatie dat de bouw en ingebruikname van deze dierverblijven geen nadelige invloed heeft op de Natura 2000-gebieden Aamsveen, Lonnekermeer, Landgoederen Oldenzaal, Dinkelland, Buurserzand en Haaksbergerveen en het Witte Veen.

Met deze constructie, zo valt uit het voorontwerp van het bestemmingsplan op te maken, is beoogd ontwikkelingsruimte te bieden aan de agrarische sector, zonder dat dit ten koste gaat van genoemde Natura 2000 gebieden.

Opgemerkt wordt dat het ammoniakbeleid van de provincie Overijssel ook uitgaat van een blijvend perspectief voor de groei van agrarische bedrijven. Hierna is dit beleid verder uitgewerkt (zie 4.1).

Een ander punt van aandacht is de ruimte die wordt geboden aan de ontwikkeling van verblijfsrecreatie binnen Het Rutbeek. Voor dit gebied is de bestemming 'Recreatie - verblijfsrecreatie' opgenomen. Als onderdeel van de Voortoets wordt nagegaan of de functieverandering van Het Rutbeek van invloed is op de instandhoudingsdoelstellingen van de verschillende Natura 2000-gebieden (zie 4.2).

4.1 Landbouw

In de planvoorschriften (planregels) wordt gesteld dat “bestaande agrarische dierverblijven mogen worden verbouwd of vervangen; hierbij mag de oppervlakte van die gebouwen niet worden vergroot. Het bouwen van nieuwe agrarische dierverblijven is niet toegestaan”. Voor dit laatste kan wel ontheffing worden verleend mits wordt voldaan aan het provinciaal stikstof emissiebeleid.

Gelet op de gewenste situatie in de Natura 2000-gebieden is de huidige stikstofdepositie veel te hoog. Over het algemeen wordt de hiervoor berekende kritische drempelwaarde in oost Overijssel met een factor 6 overschreden (zie tabel 4.1). Het voortbestaan van deze situatie leidt tot een verdere afname van de kwaliteit van deze gebieden.

Tabel 4.1. Stikstofgevoeligheid van Natura 2000 gebieden in de omgeving van Enschede

Natura 2000-gebied ¹	Habitatype (meest gevoelige)	Depositie 2006	KDW (mol N/ha/jr)	Ecologisch acceptabel tussenniveau ² (mol N/ha/jr)
Aamsveen	Actief hoogveen	3.120	400	1.500
Buurserzand en Haaksbergerveen	Actief hoogveen	2.824	400	1.500
Dinkelland	Zwak gebufferde vennen	2.872	410	1.500
Landgoederen Oldenzaal	Oude eikenbossen	2.792	1.100	1.500
Lonnekermeer	Zwak gebufferde vennen	3.199	410	1.500
Witte Veen	Actief hoogveen	3.211	400	1.500

¹ Voor de Duitse Natura 2000-gebieden zijn nog geen kritische depositiewaarden vastgesteld; naar verwachting zullen deze gelet op de aanwezige habitattypen vergelijkbaar zijn met de Nederlandse situatie.

² Het ecologisch gewenst niveau is een inschatting op basis van de eerste resultaten van herstelstrategieën voor habitattypen. Waar nog geen tussenresultaten bekend zijn, wordt uitgegaan van 1.500 mol/ha/jr.

Deze drempelwaarde - de kritische depositiewaarde (KDW) - is voor de meeste habitattypen op wetenschappelijke wijze, empirisch vastgesteld. De waarnemingen die aan deze gegevens ten grondslag liggen, laten per habitatype een bandbreedte (empirische range) zien. De bovenkant hiervan vormt het tussendoel van het generiek provinciaal ammoniakbeleid voor 2028, het zogenaamde ecologisch acceptabel tussenniveau (zie tabel 4.1). In de tussentijd wordt per Natura 2000-gebied nagegaan in hoeverre in samenhang met ecohydrologische condities en beheersmaatregelen de omstandigheden verder kunnen worden verbeterd.

Uit de tabel blijkt dat voor vrijwel alle gebieden een sterke reductie (1.300 tot 1.700 mol N/ha/jr) nodig is om op het ecologisch acceptabel tussenniveau uit te komen. Het is onwaarschijnlijk dat een dergelijke reductieopgave op korte termijn kan worden bereikt. Daarom stelt de provincie een gefaseerde aanpak voor waarbinnen ook ruimte is voor groei, zij het onder strikte voorwaarden.

Aanvullend, bovenop het generieke beleid worden in de afzonderlijke beheerplannen maatregelen voor lokale bronnen uitgewerkt. Naast emissiebeperking worden in de beheerplannen ook andere effectgerichte maatregelen genomen om het nutriëntenoverschot te verkleinen, bijvoorbeeld plaggen, begrazing of gecontroleerd branden. Het doel van dergelijke maatregelen is het afvoeren van stikstof uit het ecosysteem, waardoor (tijdelijk) meer ruimte ontstaat in het behalen van de instandhoudingdoelen.

4.2 Recreatie

Het vigerende bestemmingsplan voorziet reeds in de realisatie van een recreatiebungalowpark. Voor de bouw van het recreatiebungalowpark is in het verleden reeds een bouwvergunning afgegeven, maar die is – omdat er geen gebruik van werd gemaakt – vervolgens weer ingetrokken. In het voorontwerp bestemmingsplan Buitengebied is voor Het Rutbeek opnieuw een bestemming opgenomen die voorziet in de bouw van recreatiewoningen. In totaal mogen maximaal 290 recreatiewoningen met de daarbij behorende voorzieningen worden gerealiseerd. Het terrein heeft een oppervlakte van circa 23,9 hectare. Van dat gebied is circa 7,3 hectare op dit moment in gebruik voor agrarische doeleinden. Het resterende deel kent een dagrecreatief gebruik (vissen, zwemmen, wandelen, fietsen).

Recreatie kan op meerdere manieren storend zijn voor natuurontwikkeling bijvoorbeeld door de productie van geluid, licht of trillingen of in optische zin.

Alle aanwezige Natura 2000-gebieden zijn gevoelig voor optische verstoring behalve Landgoederen Oldenzaal. De overige factoren spelen niet. De mate van optische verstoring hangt samen met het aantal bezoekers en loopt natuurlijk op naarmate dit aantal toeneemt.

In de effectbeschrijving wordt nagegaan in hoeverre de recreatieve ontwikkeling van het Rutbeek van invloed is op het bezoek van de nabij gelegen Natura 2000-gebieden: Buurserzand en Haaksbergerveen en Witte Veen. Het eerst genoemde gebied ligt dichtbij het Rutbeek (< 1 km); het gebied Witte Veen ligt op wat grotere afstand (2-3 km).

5 EFFECTEN

5.1 Inleiding

Hierna wordt ingegaan op de verwachte gevolgen van de hiervoor beschreven ontwikkeling voor de kwaliteit van Natura 2000. Eerst naar de mogelijke gevolgen van agrarische groei en daarna gelet op de ontwikkeling van verblijfsrecreatie in Het Rutbeek.

5.2 Landbouw

Met de in het bestemmingsplan opgenomen bebouwingsregeling voor agrarische bedrijven wordt beoogd ontwikkelingsruimte te bieden aan de agrarische sector, zonder dit ten koste te laten gaan van in en in de nabijheid van het plangebied gelegen Natura 2000 gebieden.

Deze constructie sluit significant negatieve gevolgen voor relevante Natura 2000 gebieden evenwel niet uit. Daarbij wordt opgemerkt dat de planregels:

- Geen rekening houden met op Duits grondgebied gelegen Natura 2000 gebieden.
- Geen rekening houden met ingebruikname van leegstaande stallen binnen agrarische bouwvlakken.
- Geen waarborgen bevatten dat bij het verlenen van ontheffing een goede afweging wordt gemaakt. Dat houdt verband met het feit dat:
  - o In de redactie van de ontheffingsbepaling niet aangegeven is op welke milieuaspecten een aanvraag om ontheffing moet worden beoordeeld;
  - o Nog onduidelijk is op welke wijze deze beoordeling moet worden uitgevoerd;
  - o Nog onduidelijk is of de reikwijdte van de regeling ook saldering toestaat en zo ja op welke wijze.

Voor de goede orde wordt in dit verband opgemerkt dat in deze voortoets nog geen rekening is gehouden met de gevolgen voor de stikstofdepositie van:

- Besluit ammoniakemissie huisvesting veehouderij.
- Het op 13 april 2010 door de provincie Overijssel vastgestelde Beleidskader Natura 2000 en stikstof voor veehouderijen.

Omdat de agrarische bedrijven over het hele plangebied verspreid liggen, kunnen in alle genoemde Natura 2000-gebieden effecten optreden. Uit hoofdstuk 3 blijkt dat de doelstelling met betrekking tot de mate van stikstofdepositie voor alle gebieden op één uitzondering na met elkaar overeenkomt. Deze gebieden danken hun kwaliteit aan de aanwezigheid van goed ontwikkeld hoogveen, hoogveenbossen, vennen (zwak gebufferd en zuur) en heide (droge en natte heide). Landgoederen Oldenzaal is aangewezen voor de instandhouding van karakteristieke boshabitat typen die minder gevoelig zijn voor stikstofdepositie.

In onderstaande tabel zijn de verstoringfactoren genoemd die kunnen optreden als gevolg van uitbreiding van de agrarische bedrijvigheid. Per habitattypen is aangegeven of deze zeer gevoelig, gevoelig of niet gevoelig zijn voor de verschillende factoren (zie hoofdstuk 3). Omdat de potentiële bedrijfsuitbreidingen allemaal buiten Natura 2000-gebieden liggen, zijn versnippering en oppervlakteverlies niet aan de orde. Van de genoemde factoren speelt vooral bemesting als gevolg van stikstofdepositie. Deze verstoringfactor wordt in de volgende paragraaf verder besproken.

Tabel 5.1 Verstoringfactoren als gevolg van uitbreiding van de agrarische bedrijvigheid en de gevoeligheid van beschermde habitattypen en soorten hiervoor

Verstoringfactor	Fase	Gevoeligheid habitatype	Gevoeligheid habitasoorten
Verzuring	Gebruiksfase	De meeste habitattypen zijn hier niet gevoelig voor. Alleen Stroomdalgraslanden zijn hier zeer gevoelig voor enkele andere habitattypen zijn er gevoelig voor	Alleen de Gevlekte witsnuitlibel zeer gevoelig, ander soorten niet gevoelig
Vermesting	Gebruiksfase	Bijna alle habitatype zeer gevoelig	Gevoelig of zeer gevoelig
Verontreiniging	Gebruiksfase	Bijna alle habitattypen gevoelig	Zeer gevoelig of gevoelig
Verstoring door geluid	met name in de aanlegfase	N.V.T	Onbekend
Verstoring door licht	met name in de aanlegfase	N.V.T	Onbekend
Verstoring door trilling	met name in de aanlegfase	N.V.T	Onbekend
Optische verstoring	met name in de aanlegfase	Gevoelig	Zeer gevoelig, gevoelig of onbekend
Mechanische verstoring	met name in de aanlegfase	Gevoelig	Zeer gevoelig, gevoelig of onbekend

De aanwezige habitattypen zijn vooral gevoelig voor vermisting en verontreiniging. Daarnaast ook voor verzilting en wijzigingen in de hydrologische condities (verdroging, vernatting). Gelet op het voornemen, meer ruimte voor landbouwbedrijvigheid speelt vooral de relatie met vermisting. Over het algemeen hebben de beschikbare landbouwgronden al jarenlang een aangepast waterbeheer. De overige factoren spelen vooral in de aanlegfase van bedrijfsuitbreidingen, zijn tijdelijk van aard en spelen alleen een rol bij locaties die zeer dicht bij de Natura 2000-gebieden liggen.

Vermesting

Bijna alle aanwezige Natura 2000 gebieden zijn zeer gevoelig voor vermisting. Het zijn overwegend terreinen waarvan de kwaliteit samenhangt met voedselarmoede. En dus soorten die zich in dat milieu thuis voelen. De vermisting hangt samen met de chemische samenstelling van het regenwater: voedselrijk met relatief hoge concentraties stikstof- en fosfaat. Voor een deel wordt dit veroorzaakt door lokale emissies. Stoffen die leiden tot vermisting vormen ook vaak de oorzaak van verzuring. Gelet op de aanwezige habitattypen is echter alleen het Stroomdalgrasland gevoelig voor verzuring.

De groei in de hier aanwezige habitattypen (vennen, hoogvenen en heidevelden) wordt van nature gelimiteerd door de geringe beschikbaarheid van stikstof. Deze toestand is sterk bepalend voor de concurrentieverhoudingen tussen de plantensoorten. Door de depositie van stikstof wordt dit evenwicht verstoord. Naarmate een bepaalde kritische waarde wordt overschreden gaan enkele algemene soorten (brandnetel, braam) sterk overheersen en verdwijnen de soorten die van nature voor deze gebieden kenmerkend zijn. De biodiversiteit neemt sterk af.

In tabel 4.1 zijn de kritische depositiewaarden van de verschillende natuurgebieden weergegeven en de huidige achtergronddepositie. Voor elk gebied geldt dat de achtergrondwaarde veel hoger is dan de kritische depositiewaarde. Bovendien geldt voor een groot deel van de aanwezige habitattypen (hoogveen, natte heide en zwak gebufferde vennen) dat ze landelijk en ook internationaal zo bijzonder zijn dat rekening moet worden gehouden met een verbeterdoelstelling.

Met de opgenomen bebouwingsregeling voor agrarische bedrijven streeft de gemeente naar een standstil situatie. Het bestemmingsplan biedt hiervoor zoals hierboven beschreven nog onvoldoende waarborgen. Verder overweegt de gemeente op basis van ingekomen vooroverlegreacties om de bebouwingsregeling op te heffen voor die bedrijven waarvan de bijdrage aan het kritische depositieniveau minder van 1% bedraagt. Deze bedrijven zouden tot dit niveau mogen doorgroeien.

Het Plan-MER geeft aan in hoeverre het planologische kader van het bestemmingsplan mogelijkheden biedt om het kritische depositieniveau naar beneden te brengen. De consequenties van de alternatieven op de in en in de nabijheid van het plangebied gelegen Natura 2000 gebieden worden beschreven. Deze worden afgezet tegen de invloed van de AMvB Huisvesting en het provinciale beleidskader.

5.3 Recreatie

Op korte afstand van het Rutbeek liggen twee Natura 2000-gebieden Buurserzand / Haaksbergerveen en Witte Veen. Beide gebieden zijn ontsloten voor wandelaars. Deze worden via vaste wandelroutes door het gebied geleid. Gelet op de omvang van het bestemde recreatiepark (290 woningen), de afstand tot deze natuurgebieden en de wijze waarop de recreanten door deze gebieden heen worden geleid, heeft het project naar verwachting geen significante effecten op de beschermde natuurwaarden ofwel naar verwachting is de bestemmingsverandering van Het Rutbeek niet in strijd met de eisen van de Natuurbeschermingswet 1998. Voorgaande moet wel nog nader worden getoetst.

6 CONCLUSIES

Omdat op voorhand niet is uit te sluiten dat een mogelijke uitbreiding van de agrarische bedrijvigheid negatieve gevolgen heeft voor Natura 2000 is in het bestemmingsplan geen rechtstreekse bouwtitel opgenomen.¹ Uitbreiding is alleen mogelijk op basis van een binnenplanse ontheffing, als bedoeld in artikel 3.6 eerste lid onder c nieuwe Wet ruimtelijke ordening (Wro).

De provincie geeft in het “Beleidskader Natura 2000 en stikstof voor veehouderijen” aan dat voor alle bedrijfsuitbreidingen een vergunning op basis van de Natuurbeschermingswet moet worden aangevraagd. Het beleidskader is in deze zaken regulerend en zorgt op termijn voor een substantiële en proportionele vermindering van de stikstofdepositie.

In het MER worden enkele landbouwkundige groeiscenario's tegen deze achtergrond geëvalueerd. Naar verwachting zal hieruit blijken dat:

1. Nieuwe projectaanvragen noodzakelijk zijn om de doeleinden van het emissiebeleid te kunnen realiseren;
2. De verwachte gevolgen van een minimaal en maximaal groeiscenario niet ver uiteen kunnen lopen omdat iedere uitbreiding van het aantal dierplaatsen met een afname van stikstofdepositie gepaard moet gaan.

De ontwikkeling van Het Rutbeek leidt gelet op de omstandigheden naar verwachting niet tot significante effecten op de beschermde natuurwaarden. In het Plan-MER wordt dit nog nader getoetst aan de instandhoudingsdoelstellingen van de meest nabij gelegen gebieden: Buurserzand / Haaksbergerveen en Witte Veen.

---

¹ Opmerking: het provinciaal beleid verplicht tot het nemen van maatregelen waardoor de ammoniakemissie in tijd van drie beheerperioden van zes jaar wordt teruggebracht naar het ecologisch acceptabel niveau. Naar ons idee biedt de uitvoering en handhaving van dit beleidskader voldoende garanties om op deze termijn de beoogde streefwaarden te kunnen realiseren. Naar onze mening vormt het bestemmingsplan met de daarin opgenomen ontheffingsverplichting een logische maar weinig noodzakelijke aanvulling op dit beleid.

7 REFERENTIES

Gies, E., Bleeker, A. en Dobben van H. (2006). Onderbouwing significant effect depositie op natuurgebieden. Een onderzoek naar de wijze waarop in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn getoetst kan worden of vergunningverlening kan leiden tot significante negatieve effecten op de natuur. Alterra en ECN. April 2006 –eindconcept 28 april 2006

Ministerie van LNV (2005) Algemene handreiking Natuurbeschermingswet 1998

Ministerie van LNV (2005) Handreiking bestemmingsplannen en Natuurwetgeving

Ministerie van LNV (2007) Toetsingskader Ammoniak rondom Natura 2000-gebieden

Gies, T.J.A.; Kros, J.; Voogd J.C. & Smidt R. (2008) Effectiviteit ammoniakmaatregelen in en rondom de Natura 2000-gebieden in de provincie Overijssel. Alterra Wageningen 2008

Dobben van H. & en Rinsberg van A. (2008) Overzicht van kritische depositiewaarde van stikstof toegepast op habitattypen en Natura-2000 gebieden. Wageningen. Alterra rapport 164

Websites

www.mnp.nl

http://mapserver.mnp.nl/website/GCN/mnp_depositie_viewer/viewer.htm?service=GCN_depo_n_2007_0108

www.minlnv.nl

www.overijssel.nl

www.raadvanstate.nl

Bijlage 1

Ligging Natura 2000-gebieden in relatie tot het plangebied